

NÁZORY STUDENTŮ ČVUT V PRAZE NA STUDIUM

(Výsledky průzkumu studentů ČVUT v Praze v roce 2004)

Jana Šafránková

1. ÚVOD

V procesu vzdělávání na vysoké škole jsou důležití studenti i jejich učitelé. Student je objektem i subjektem vzdělávacího procesu. Proto je žádoucí znát zájem studentů o studium a o studovaný obor. Možnosti zefektivnění studia jsou pak založeny na shodě zájmů mezi studentem a učitelem, samozřejmě při respektování velké diferencovanosti tohoto zájmu. I z těchto důvodů by každá vysoká škola měla mít informace o názorech a postojích studentů na otázky týkající se výuky a procesu vzdělávání.

Z výše uvedených a také dalších důvodů vedení rektorátu Českého vysokého učení technického v Praze (ČVUT) zavedlo průběžné získávání názorů studentů a absolventů na podmínky studia, na některé vyučované předměty, na aktuální studijní problémy apod. Výsledky anket a sociologických průzkumů slouží jako informační materiály pro vedení jednotlivých fakult a rektorátu i pro Akademický senát. Tento průzkum je od roku 2001 pátý, přímo navazuje na průzkum názorů studentů ČVUT v Praze v roce 2001.

Sociologické šetření zaměřené na vybrané názory studentů na výuku, ale i na další otázky, které s výukou souvisejí, probíhalo v roce 2004. Byl vybrán soubor 1755 studentů ze všech studentů ČVUT. Ostatním studentům byla dána možnost, aby také sdělili své názory. Mohli vyplnit dotazník na webových stránkách. K rychlému získání a zpracování názorů byla využita výpočetní technika.

Zkoumané údaje: vztah ke studiu, střední škola, náklady na studium, studium, výuka, podmínky studia, hodnocení studia z hlediska struktury předmětů, úroveň studia, aktivita studentů, návaznost studia na praxi, studium v zahraničí, speciální předměty – humanitní vědy, jazyky, tělesná výchova, odborné předměty.

Základní charakteristika studentů ČVUT (2004)

1. Studovaná fakulta ČVUT – celkem 2324 respondentů 2.– 5. ročníku (stavební – 673, strojní – 417, elektrotechnická – 468, jaderná a fyzikálně inženýrská – 186, architektury – 290, dopravní – 290).
2. Studijní program: magisterský 59 %, bakalářský 39 %.
3. Pohlaví – muži 78 % (nejvíce Fakulta elektrotechnická 95 %), ženy 22 % (nejvíce Fakulta architektury 49 %).
4. Absolvovaná střední škola: gymnázium – 55 %, střední průmyslová škola – 40 % (stavební 13 %, strojní 8 %, elektrotechnická 13 %, dopravní 2 %, jiná 4 %), obchodní akademie 2 %, učební obor s maturitou 2 %.

2. NÁZORY STUDENTŮ NA PODMÍNKY STUDIA

2.1. Celková spokojenost se studiem na ČVUT

Spokojenost představuje jednu z velmi důležitých a ústředních kategorií v životě člověka a rovněž v našem šetření studenta ČVUT. I když nutno si uvědomit, že její význam a zejména struktura je velmi členitá, různorodá, přiřazuje se jí důležitý význam.

Celkový stupeň spokojenosti se studiem na ČVUT není nikterak vysoký – 41 % je spokojeno (4 % velmi spokojeno a 38 % spokojeno). Nespokojeno je 10 %. Téměř polovina (48 %) dotázaných zaujala střední stupeň hodnocení. Největší podíl spokojených se studiem je na Fakultě jaderné a fyzikálně inženýrské (52 %) a na Fakultě dopravní (50 %), nejméně na Fakultě strojní

Tabulka č. 1 Celková spokojenost se studiem podle fakult

(F1 – Fakulta stavební, F2 – Fakulta strojní, F3 – Fakulta elektrotechnická, F4 – Fakulta jaderná a fyzikálně inženýrská, F5 – Fakulta architektury, F6 – Fakulta dopravní)

Celková spokojenost se studiem na ČVUT v % podle fakult							
Stupeň spokojenosti	ČVUT	F1	F2	F3	F4	F5	F6
Velmi spokojen	3,6	2,4	1,0	4,3	12,9	1,4	5,5
Spokojen	37,6	40,7	30,2	39,5	38,7	30,0	44,5
Jak kdy	48,4	48,1	56,1	47,0	40,9	50,7	42,4
Spíše spokojen	8,7	7,7	9,4	8,5	5,4	15,5	5,9
Nespokojen	1,7	1,0	3,4	0,6	2,2	2,4	1,7

(31 %) a Fakultě architektury (31 %). Podíl spokojených na Fakultě stavební a Fakultě elektrotechnické činí 43–44 %. Pokud jde o nespokojené, pak největší podíl je u Fakulty architektury (18 %), nejmenší na Fakultě jaderné a fyzikálně inženýrské (8 %).

2.2. Hodnocení výuky

Jedním z dílčích cílů průzkumu bylo zjistit, jak studenti ČVUT posuzují hlavní oblast působení vysoké školy – výuku a studium. V rámci průzkumu byla pozornost soustředěna na

1. odbornou a pedagogickou úroveň jednotlivých složek výuky: přednášek, seminářů a cvičení, projektů,
2. význam a rozsah odborných předmětů, humanitních předmětů a jazyků,
3. organizačně technickou stránku, tj. uspořádání výuky,
4. stimulace vysokoškolského studia,

5. sociální aspekty (vztahy mezi učiteli a studenty), sociální klima,

6. celkovou spokojenost se studiem.

I když se jedná o subjektivní vyjádření, o posuzování studenty, přesto představuje významnou složku hodnocení pedagogického procesu. Názory učitelů, případně dalších odborníků, nebyly předmětem tohoto sociologického šetření.

Odborná a pedagogická úroveň výuky

Hodnocení se týkalo přednášek, seminářů nebo cvičení a projektů, bylo prováděno na pětistupňové škále (1 – nejlepší hodnocení). Studenti pozitivně hodnotili především odbornou úroveň výuky, zejména přednášek, a podstatně méně pozitivně úroveň seminářů a cvičení. Pedagogická stránka obou forem výuky byla však hodnocena méně pozitivně. Nutno však konstatovat, že pozitivní hodnocení výrazně převažuje nad hodnocením negativním.

Přehledně jsou získané výsledky šetření uvedeny v tabulce.

Tabulka č. 2 Hodnocení výuky

Forma výuky		Hodnocení v %	
		Pozitivní hodnocení 1+2	Negativní hodnocení 4+5
Přednášky	Odborná úroveň	75	4
	Pedagogická úroveň	46	15
Semináře	Odborná úroveň	61	7
	Pedagogická úroveň	47	14

Č L Á N K Y

Podstatně kritičtěji posuzují studenti úroveň seminářů a cvičení. Také zde jsou patrné rozdíly mezi fakultami. Opět nejlépe je posuzována odborná úroveň na Fakultě elektrotechnické a Fakultě jaderné a fyzikálně inženýrské a také pedagogická úroveň na Fakultě elektrotechnické a Fakultě jaderné a fyzikálně inženýrské. Relativně nejkritičtěji posuzují úroveň cvičení a seminářů na Fakultě dopravní, a to jak odbornou úroveň, tak pedagogickou stránku.

Ročník studia je faktor vlivu na posuzování úrovně výuky. Studenti nižších ročníků (tj. 2. a 3.) hodnotí úroveň výuky, tj. přednášek a seminářů, cvičení jak po odborné, tak pedagogické stránce poněkud pozitivněji než studenti vyšších ročníků.

šetření potvrzují hypotézu, že se zvyšujícím se zájmem o obor se zvyšuje podíl pozitivního hodnocení úrovně přednášek, seminářů a cvičení. V tabulce uvádíme konkrétní statistické údaje.

Rozdíly v posuzování úrovně výrazně souvisejí nejen se stupněm zájmu o vlastní obor studia, ale také se zájmem o studium s cílem získat vysokoškolský titul. Toto zjištění je důležité i z hlediska možností fakult zájem o obor podněcovat a posilovat. Studenti se rovněž vyjadřovali k celkovému odbornému pojetí výuky, studia. Více než dvě třetiny (63 %) respondentů preferují odbornou specializaci před teoretickou částí, teoretickými znalostmi. Rozdíly mezi studenty jednotlivých fakult ČVUT nejsou podstatné. Odlišnost

Tabulka č. 3 Hodnocení přednášek a seminářů, cvičení v závislosti na ročníku

Ročník studia	Přednášky				Semináře			
	Odborná úroveň		Pedagog. úroveň		Odborná úroveň		Pedagog. úroveň	
	1+2	4+5	1+2	4+5	1+2	4+5	1+2	4+5
2.	79	3	49	13	68	5	52	12
3.	75	5	47	11	62	6	50	12
4.	63	5	49	18	55	9	43	15
5.	69	7	41	18	55	8	42	15
6.	71	4	39	19	54	12	36	23

Na hodnocení může působit řada činitelů, např. nároky studentů ve vyšších ročnících.

Jedním z dalších poměrně významných faktorů vlivu je stupeň zájmu studentů o obor studia. Výsledky

se vztahuje k Fakultě architektury, kde se s touto preferencí ztotožňuje jen 45 %. Současně však nelze přehlédnout, že téměř čtvrtina (24 %) dotázaných uvedlo, že tuto otázku nedovedou posoudit, nejvíce na Fakultě architektury (38 %). Poměrně malá část (13 %)

Tabulka č. 4 Zájem o obor a hodnocení přednášek a seminářů studenty

Zájem o obor	Hodnocení							
	Přednášky				Semináře, cvičení			
	Odborná úroveň		Pedagog. úroveň		Odborná úroveň		Pedagog. úroveň	
	1+2	4+5	1+2	4+5	1+2	4+5	1+2	4+5
Obor mě velmi zajímá	82	2	56	10	65	5	52	13
Obor mě zajímá	72	4	41	16	59	7	45	14
Obor mě zajímá částečně	60	9	35	25	48	14	37	21
Obor mě nezajímá, chci být abs. VŠ	74	7	49	18	66	9	48	12
ČVUT průměr	75	4	46	15	61	7	47	14

preferenci odborné specializace před teoretickou částí výuky odmítá (nejvíce na Fakultě jaderné a fyzikálně inženýrské 21 %, nejméně na Fakultě stavební (9 %).

2.3. Organizačně technická stránka (uspořádání) výuky

Výzkum sledoval také aspekty týkající se organizace, organizačně technické stránky výuky a studia:

- skladba, struktura vyučovaných předmětů,
- podíl volitelných předmětů,
- možnost svobodné volby předmětů,
- rozsah cvičení,
- rozvrh vyučovacích hodin,
- počet vyučovacích hodin,
- rozsah grafických prací.

Hodnocení bylo, podobně jako v řadě dalších případů, prováděno na 5stupňové škále (kde 1 je nejlepší), kromě položky možnost svobodné volby předmětů. Bylo sestaveno pořadí sledovaných položek podle jejich hodnocení – nejčteněji kladně hodnotí studenti počet týdenních hodin, nejkritičtěji se vyjadřují k podílu volitelných předmětů. Konkrétní statistická data jsou uvedena v tabulce.

Tabulka č. 5 Hodnocení výuky – celek ČVUT

Hodnocení výuky – ČVUT v %		
	Pozitivní 1+2	Negativní 4+5
Počet týdenních hodin	64	9
Skladba vyučovaných předmětů	53	9
Rozvrh vyučovacích hodin	58	13
Rozsah cvičení, seminářů	50	12
Rozsah grafických prací	55	36
Podíl volitelných předmětů	38	27

K organizačně technické stránce výuky a studia lze zařadit další položku – dostupnost literatury a skript. Z celého výběrového souboru ČVUT je spokojena (hodnotí dostupnost stupněm 1 a 2) menšina (37 %), se značnými rozdíly mezi fakultami. Na Fakultě jaderné a fyzikálně inženýrské uvedlo kladné hodnocení 54 % dotázaných, ale na Fakultě architektury necelá pětina (18 %). Negativní posouzení této položky, podstatně ovlivňující studium, uvedlo 30 %, opět se značnými

rozdíly mezi fakultami (Fakulta architektury 48 %, Fakulta stavební 36 %, Fakulta strojní 31 %, podstatně méně však na Fakultě elektrotechnické, Fakultě jaderné a fyzikálně inženýrské a Fakultě architektury 18–20 %).

S možností svobodné volby studijního plánu jsou relativně nejvíce spokojeni studenti Fakulty dopravní (57 %) a naopak nejméně Fakulty stavební (jen 30 %), průměr ČVUT činí 42 %. Téměř polovina respondentů (48 %) by přivítala nasměrování na povinně stanovený studijní plán s určitým rozsahem volitelných předmětů, nejvíce na Fakultě stavební (58 %), nejméně na Fakultě dopravní (34 %). Pro pevně stanovený studijní plán se vyjádřila jen 2 % (ČVUT), na Fakultě elektrotechnické (3 %), na Fakultě architektury (1 %). Za zaznamenání stojí, že 8 % dotázaných o tvorbě studijního plánu neuvažovalo.

Pokud jde o rozsah grafických prací – většina (55 %) je považuje za časově únosné, nejvíce Fakulta elektrotechnická (63 %) a nejméně Fakulta architektury (46 %). Za časově neúnosné, zatěžující je považuje 36 %, nejvíce Fakulta architektury (42 %), nejméně Fakulta jaderná a fyzikálně inženýrská (23 %). Požadované projekty považuje většina respondentů za přínosné (8 % za velmi přínosné a 51 % za přínosné), nejvíce na Fakultě architektury (74 %), nejméně na Fakultě strojní (50 %) a Fakultě jaderné a fyzikálně inženýrské (49 %). Jako průměrné je označilo 38 %, nejvíce na Fakultě elektrotechnické (46 %) a Fakultě jaderné a fyzikálně inženýrské (45 %), nejméně na Fakultě architektury (23 %). Za nevyhovující je označila 4 % dotázaných.

Shrneme-li názory studentů, pak nejvíce postrádají větší možnost volitelných předmětů.

2.4. Humanitní předměty

Humanitní předměty na vysokých školách technického zaměření patří dlouhodobě k aktuálním a diskutovaným problémům, zejména pokud jde o jejich charakter, rozsah a význam. Význam těchto předmětů pro budoucí práci absolventů ČVUT hodnotí studenti takto:

- Za velmi důležité je považuje 10 % dotázaných (nejčteněji na Fakultě architektury 22 %), Fakultě elek-

Č L Á N K Y

trotechnické (11 %) a nejméně na Fakultě stavební (5,6 %) a Fakultě jaderné a fyzikálně inženýrské (5,9 %).

- I Za důležité je považuje 31 % (nejčteněji Fakulta architektury 46 %), nejméně Fakulta architektury (25 %).
- I Za méně důležité je označuje 46 % studentů (nejčteněji Fakulta stavební 54 %, nejméně Fakulta architektury 30 %).
- I Jako nedůležité je charakterizuje 14 %, nejčteněji Fakulta jaderná a fyzikálně inženýrská (23 %) a naopak nejméně často Fakulta architektury 2 %.

Podle většiny (60 %) respondentů jsou humanitní předměty na ČVUT z hlediska výkonu budoucí práce méně důležité (46 %) a nedůležité (14 %). V hodnocení se uplatňuje profesní hledisko. Respondenti měli posoudit rozsah výuky konkrétních specializovaných humanitních předmětů, a to ve dvou časových dimenzích – současnost a perspektiva jejich rozsahu (rozšíření – zmenšení) na jednotlivých fakultách.

Tabulka č. 6 Hodnocení humanitních předmětů

Předmět	Rozsah výuky je v %		
	Vyhovující	Vhodné zvětšit	Vhodné zmenšit
Ekonomie	65	18	17
Sociologie	62	16	22
Psychologie	58	22	20
Právo	60	23	17
Filozofie	58	14	27

2.5. Výuka jazyků

Jazyková připravenost studentů a absolventů vysokých škol představuje velmi vážný předpoklad jejich uplatnění se v praxi. Vysoká škola může v tomto směru plnit velmi důležitou funkci (pokud studenti vstupují na vysokou školu nedostatečně připraveni). Podle názorů většiny respondentů je žádoucí výuku jazyků na ČVUT rozšířit (při velkých rozdílech mezi fakultami).

Výsledky průzkumu ukázaly velké rozdíly mezi jednotlivými fakultami ČVUT. Většina dotázaných (ČVUT – 57 %) zastává názor, že výuku cizích jazyků

Tabulka č. 7 Výuka jazyků

Fakulta	Výuka jazyků je v %		
	Vyhovující	Vhodné zvětšit	Vhodné zmenšit
stavební	32	67	1
strojní	35	61	4
elektrotechnická	52	42	7
jaderná a fyzikálně inženýrská	63	31	6
architektury	31	67	1
dopravní	41	57	2
ČVUT	40	57	3

je nutno rozšířit. Platí to především pro Fakultu stavební (67 %), Fakultu architektury (67 %) a Fakultu strojní (61 %). Naopak dostatečný jejich rozsah považují především studenti Fakulty jaderné a fyzikálně inženýrské (63 %) a Fakulty elektrotechnické (52 %). Zmenšení rozsahu výuky jazyků zastává jen malá část studentů. V názorech studentů se zřejmě promítá současný stav a zejména budoucí vývoj zapojení České republiky do Evropské unie a nutnost jazykové gramotnosti jako jeden ze základních předpokladů sebeuplatnění nejen v zahraničí, ale i doma.

3. VZTAHY MEZI UČITELI A STUDENTY (K SOCIÁLNÍM ASPEKTŮM KLIMATU NA ČVUT)

Významnou stránkou života na vysoké škole představují sociální vztahy, zejména mezi učiteli a studenty (vztahy mezi studenty nebyly předmětem šetření). Jde o sociální klima, v němž se pedagogický proces realizuje. Zejména v demokratické společnosti jde o závažný problém. V našem šetření šlo jen o dílčí problém a byla mu věnována omezená pozornost. Významné je, že téměř dvě třetiny (64 %) dotázaných považují tyto vztahy za takové, že odpovídají úloze učitele a studenta. Více než 30 % uvedlo, že sice některé problémy vznikají, ale není jich mnoho. Jen nepatrná část (5 %) uvedla, že v těchto vztazích existuje řada problémů. Uvedené údaje charakterizují stav na ČVUT jako celku. Pokud jde o fakulty, pak nejlépe se vyjadřují studenti o vztazích na Fakultě jaderné a fyzikálně inženýrské (81 % je hodnotí pozitivně, odpovídají roli

učitele a studenta na VŠ) a Fakultě elektrotechnické (75 %). Odlišné hodnocení bylo uvedeno na Fakultě strojní (52 %) a Fakultě architektury (54 %). Stupeň hodnocení kontaktů mezi učiteli a studenty je poněkud nižší než v případě hodnocení celkových vztahů. Mezi oběma charakteristikami existuje zřejmě určitá souvislost. Jsou v ní, hypoteticky, obsaženy postoje a přístupy obou stran (i když v různé míře a podobě).

Externí učitelé

Na ČVUT působí relativně velké množství externích učitelů. Podobně jako v celkovém hodnocení výuky je také u externích učitelů výrazně pozitivně hodnocena jejich odbornost (60 % převážně pozitivně, 38 % částečně pozitivně, částečně negativně, 1 % převážně negativně). Zatímco pokud jde o pedagogickou stránku, jsou jejich schopnosti hodnoceny ve 32 % převážně pozitivně, v 61 % částečně pozitivně, částečně negativně a v 8 % převážně negativně.

Studenti spatřují v pedagogické činnosti učitelů (nejen externích) značné slabiny. Tento výzkum naznačil, že spočívají mimo jiné v nedostatečné motivaci, zejména ve vazbě přednášek na praxi.

4. ZAHRANIČNÍ STÁŽ

Po roce 1989 se podstatně rozšířily možnosti studentů studovat, získávat zkušenosti v zahraničí, mj. formou stáží. Pokud jde o současné studenty, pak podle jejich vyjádření realizovala zahraniční stáž poměrně velmi malá část studentů, jen 4,5 % respondentů. Nejčteněji byla tato forma získání znalostí, zkušeností a informací využívána na Fakultě architektury (7,6 %), na ostatních fakultách pak mezi 3,6–4,8 %.

Na otázku, zda se studenti připravují na využití možností stipendia v zahraničí, odpovědělo ano 35 % dotázaných (ČVUT), opět nejčteněji studenti Fakulty architektury – 60 %, na Fakultě dopravní v rozmezí 31–39 %, nejméně často pak na Fakultě stavební – 26 %.

V tomto případě je složité určit váhu informace. Je dostatečná jedna třetina studentů na zahraničních stážích? Zájem oproti realitě, 4,5 %, je relativně vysoký. Logicky vzato, měl by v současné době každý vysokoškolský student strávit aspoň jeden semestr, tj. 3–4

měsíce někde v zahraničí. I z toho důvodu, že značná část z nich by chtěla pracovat ve firmách, které umožňují i práci v zahraničí. Kde získat prvotní zkušenosti? Jedině na zahraničním studijním pobytu.

Jaké mají studenti předpoklady pro realizaci zahraniční stáže? Zhruba jedna pětina respondentů uvádí, že mají všechny předpoklady pro realizaci zahraniční stáže.

Většina (80 %) uvedla následující bariéry nebo překážky:

- nedostatečné jazykové znalosti (36 %), nejčteněji Fakulta stavební (45 %) a Fakulta elektrotechnická (39 %), nejméně často tuto překážku uváděli studenti Fakulty jaderné a fyzikálně inženýrské (19 %) a Fakulty architektury (23 %);
- nedostatek finančních prostředků – 21 %, nejčteněji Fakulta architektury (26 %) a Fakulta jaderné a fyzikálně inženýrské (26 %) a nejméně často Fakulta stavební (17 %);
- malá část dotázaných – 4 %, nepovažovala zahraniční stáž pro praxi za důležitou (Fakulta elektrotechnická 6 %, Fakulta strojní a Fakulta architektury 2 %);
- poměrně značná část (19 %) uvedla, že jde o jiné důvody, překážky.

5. ZDROJE POZNATKŮ, INFORMACÍ A JEJICH VYUŽÍVÁNÍ

V další části textu je uvedeno několik indikátorů, v nichž se promítá (byť dílčím způsobem) vztah studentů k oboru a studiu, jejich pojetí výuky a zejména vlastního studia. Jde o sledování studijní aktivity, tj. o získávání poznatků, informací v rámci vysokoškolského studia. Za základní zdroje poznatků byly považovány: přednášky, semináře nebo cvičení, skripta, vysokoškolské učebnice, odborné publikace (knihy, časopisy) v českém a cizím jazyce a konzultace s vyučujícími. Výzkum sledoval intenzitu využívání uvedených zdrojů výuky a studia.

Z výsledků šetření vyplývá, že nejčtenějšími zdroji poznatků jsou přednášky (zejména vlastní záznamy

Č L Á N K Y

studentů), semináře, cvičení a skripta. Těmto třem zdrojům přisuzují studenti největší význam, využívají je nejčastěji. Vzhledem k důležitosti uvádíme podrobné údaje o všech sledovaných zdrojích na 5stupňové škále (v níž 1 – nejčastěji používaný, 2 – užívaný často, 3 – průměrně, 4 – málo užívaný, 5 – neužívaný). Poměrně velmi málo využívají studenti ČVUT vysokoškolské učebnice, odborné publikace a konzultace.

Tabulka č. 8 Využívání zdrojů poznatků při studiu

Zdroj poznatků	Intenzita využívání zdrojů ke studiu v %				
	1	2	3	4	5
Přednášky – vlastní záznamy	39	28	17	11	5
Přednášky – okopírované	8	26	24	30	13
Semináře, cvičení	38	40	16	5	2
Skripta	28	38	24	9	2
Učebnice VŠ	6	12	25	29	28
Odborné publikace – české	3	11	21	35	30
Odborné publikace – cizojazyčné	2	5	11	25	58
Konzultace	2	13	31	35	19

Souvisí využívání uvedených zdrojů s fakultou a ročníkem studia? Jsou rozdíly mezi studenty jednotlivých fakult a ročníků ČVUT?

Přednášky, vlastní záznamy jsou nejčastěji využívány (1+2) na Fakultě architektury (75 %) a Fakultě jaderné a fyzikálně inženýrské (75 %), nejméně často na Fakultě elektrotechnické (58 %). Přednášky, okopírované záznamy – nejčastěji (1+2) na Fakultě architektu-

ry (48 %) a Fakultě dopravní (42 %) a Fakultě stavební (40 %), nejméně často na Fakultě strojní (20 %).

Semináře, cvičení, jako velmi četný zdroj (1+2) jsou využívány více méně s malými rozdíly rovnoměrně na všech fakultách ČVUT (70–81 %).

Skripta, nejčastější zdroj (1+2) poznatků představují na Fakultě strojní (79 %), Fakultě dopravní (77 %) a Fakultě jaderné a fyzikálně inženýrské (74 %) a nejméně často na Fakultě stavební (53 %).

Učebnice, nejčastěji (1+2) jsou používány na Fakultě jaderné a fyzikálně inženýrské (26 %) , nejméně často na Fakultě stavební (11 %).

Odborné publikace české jsou nejčastěji používány (1+2) na Fakultě architektury (38 %) a nejméně často na Fakultě stavební, Fakultě strojní, Fakultě elektrotechnické (9 %). Odborné publikace cizojazyčné jsou nejčastěji studenty používány na Fakultě architektury (16 %) a nejméně často na Fakultě stavební (3 %).

Konzultace s učiteli jsou nejčastější na Fakultě architektury (33 %) a nejméně časté na Fakultě elektrotechnické (5 %).

Výše uvedené výsledky do značné míry odpovídají charakteru výuky a studentů na jednotlivých fakultách ČVUT.

Vliv ročníku (souvislost mezi ročníkem studia a intenzitou používaných zdrojů poznatků) je cel-

Tabulka č. 9 Zdroje informací ke studiu podle fakult

Zdroje informací	Fakulta					
	F1	F2	F3	F4	F5	F6
	1+2 : 4+5	1+2 : 4+5	1+2 : 4+5	1+2 : 4+5	1+2 : 4+5	1+2 : 4+5
Přednášky – vlastní záznamy	70 : 14	68 : 15	58 : 22	75 : 13	75 : 9	64 : 22
Přednášky – okopírované	40 : 38	20 : 55	23 : 58	35 : 42	48 : 24	42 : 30
Semináře, cvičení	81 : 5	80 : 6	79 : 6	75 : 3	70 : 8	80 : 9
Skripta	53 : 10	79 : 6	66 : 6	74 : 11	59 : 16	77 : 7
Učebnice VŠ	11 : 65	20 : 58	20 : 48	26 : 51	15 : 67	23 : 48
Odborné publikace – české	7 : 72	9 : 72	9 : 76	19 : 61	38 : 29	11 : 63
Odborné publikace – cizojazyčné	3 : 91	5 : 86	4 : 86	15 : 72	16 : 65	5 : 92
Konzultace	15 : 44	17 : 50	5 : 78	10 : 67	33 : 28	10 : 61

kově poměrně slabý. Určitou výjimkou je využívání okopírovaných přednášek, je četnější ve 4.-6. ročníku) a využívání odborných publikací (cizojazyčných) se zvyšuje s vyšším ročníkem.

6. VZTAH STUDENTŮ K OBORU (STUDIJNÍMU SMĚRU)

Vztah vysokoškolských studentů ke svému studijnímu oboru a ke studiu představuje velmi významnou složku jejich osobnosti, ovlivňující přístup k výuce, studiu, jejich hodnocení atd. Sledování vztahu studentů zahrnuje nejen verbální vyjádření, ale také některé formy realizace tohoto vztahu, tj. aktivní složku.

V rámci průzkumu byly sledovány tyto položky:

- Identifikace s oborem, fakultou, ČVUT a celkovým odborným zaměřením.
- Zájem o zvolený obor studia.
- Priorita volby fakulty v době rozhodování o vysokoškolském studiu.
- Studijní výsledky.
- Zdroje poznatků a informací používané při studiu.
- Zájem o studijní pobyt v zahraničí.

Výsledky šetření svědčí o vysokém stupni identifikace

- s vysokoškolským studiem (98 %),
- s technickým zaměřením studia (90 %),
- s ČVUT (80 %),
- ale již méně se studijním oborem (66 %).

Jedna desetina dotázaných by v případě možnosti nového rozhodování o vysokoškolském studiu zvolila jinou vysokou školu netechnického zaměření (8 %), nebo jiný způsob, formu vzdělávání (např. VOŠ 1 %) nebo by odešla do praxe (1 %). Ze srovnání s výsledky výzkumu z roku 2001 vyplývá, že z hlediska odborné orientace nejsou žádné podstatné rozdíly.

Vzhledem k závažnosti tohoto ukazatele uvedeme podrobné informace nejen o celém ČVUT, ale také o jednotlivých fakultách.

Od celku ČVUT, resp. od jednotlivých fakult, se zřetelněji odlišuje Fakulta architektury vysokým stupněm identifikace, 73 % by opět zvolilo stejný studijní program, ale na Fakultě dopravní činí podíl těchto studentů jen 58 %.

Tabulka č. 10 Identifikace s oborem, se studiem

Identifikace volba	Počet respondentů v %						
	ČVUT	F1	F2	F3	F4	F5	F6
ČVUT, stejného studijního programu	66	68	60	67	65	73	58
ČVUT, ale jiný studijní program	15	18	15	13	17	2	23
Jiná VŠ technického zaměření	10	6	15	11	10	9	7
VŠ netechnického zaměření	8	6	7	6	8	14	9
Jiný způsob vzdělávání	1	1	1	1	1	0	1
Přechod do praxe	1	1	1	1	0	1	2

6.1. Identifikace s oborem a s vysokoškolským studiem

Identifikace se studijním oborem, fakultou, ČVUT jako vysokou školou technického zaměření a s vysokoškolským studiem, představuje jeden z nejvýznamnějších faktorů, charakterizujících osobnost studenta ČVUT a ovlivňujících jejich aktivity (nejen studijní).

Prohlubuje se během studia identifikace s oborem? Na tuto otázku nelze jednoznačně odpovědět.

- U těch studentů, kteří by znovu studovali stejný studijní program na stejné fakultě, se na Fakultě strojní, Fakultě elektrotechnické, Fakultě architektury, Fakultě dopravní do 4. ročníku zvyšuje zájem

Č L Á N K Y

o studovaný obor. To platí zejména u Fakulty architektury.

- I U těch studentů, kteří by volili ČVUT, ale jiný studijní program, pak na většině fakult vzrůstá počet studentů, kteří by zvolili opět ČVUT, ale jiný studijní program.
- I Ročník se zřetelně odlišuje, zejména na Fakultě dopravní, ale z tohoto zjištění nelze dělat závěry, protože počet respondentů 6. ročníku je relativně malý, dotazník vyplnili jen ti, kteří byli na výuce s 5. ročníkem.

6.2. Volba fakulty

Uvedenou charakteristiku lze doplnit informacemi o volbě fakulty v době ucházení se o vysokoškolské studium. Současně studovaná fakulta byla prioritou volby v období ucházení se o vysokoškolské studium pro 84 % dotázaných, nejvíce na Fakultě architektury (91 %) a Fakultě elektrotechnické (90 %), relativně nejméně pak na Fakultě strojní (75 %) a Fakultě dopravní (77 %). Náhradním řešením (volbou) byla pro 14 %, nejvíce na Fakultě dopravní (20 %), Fakultě strojní (20 %) a nejméně Fakultě architektury (9 %). Volbou z „nouze“ byla jen pro 2 % dotázaných.

Obě sledované položky vztahu ke studijnímu oboru nebo fakultě ukazují, že na ČVUT a na jednotlivých fakultách studují posluchači, pro něž volba dané fakulty byla prioritou, jejich odborné zaměření má technický charakter, ale také studenti, pro které nynější fakulta představovala náhradní řešení nebo by raději studovali na jiné vysoké škole a netechnické obory. Podíl této druhé „skupiny“ tvoří 16–20 % současných studentů ČVUT.

Kategorizace zájmu je v životě člověka velmi důležitá. Zájem (zájmy) jsou zvláštní formou motivů, ačkoliv jsou chápány různě, jejich význam v každodenním životě je značný. Zájmy se, podle psychologů, projevují v preferencích určité poznávací aktivity a účasti na ní. Výzkum se soustředil jen na jeden druh či oblast zájmu, tj. na zájem o obor studia. Výsledky šetření ukazují poměrně značnou diferenciaci.

Polovinu studentů ČVUT (52 %) studium zajímá, ale neodpovídá, podle jejich vyjádření, plně jejich

zájmům. Pro více než jednu třetinu (35 %) však obor studia plně odpovídá zájmům a představám. Další kategorii studentů, z hlediska zájmu, tvoří část, kterou obor zajímá jen částečně, ale zdaleka ne na prvním místě. Poslední, čtvrtá kategorie, tvořící sice malou část (5 %), má hlavní zájem dosáhnout titulu absolventa vysoké školy.

Na všech fakultách ČVUT největší část tvoří studenti, které obor zajímá, ale neodpovídá plně jejich zájmům a představám. Relativně nejméně je těchto studentů na Fakultě strojní a Fakultě architektury (48 %) a nejvíce na Fakultě stavební a Fakultě dopravní (55 %). Stupeň zájmu o obor studia, podstatným způsobem ovlivňuje (souvisí) zejména s některými hodnoceními výuky. Platí to především o posuzování odborné úrovně přednášek a cvičení, seminářů. Pozitivní hodnocení roste se zvyšujícím se stupněm zájmu o obor.

Nelze však přehlédnout skupinu studentů, které studium oboru zajímá, protože chtějí získat vysokoškolský titul, a jejichž hodnocení výuky je pozitivnější než u skupiny, kterou obor zajímá jen částečně (kromě studijních výsledků).

7. ZÁVĚR: KE KONCEPCI, POJETÍ STUDIA ZE STRANY STUDENTŮ ČVUT

1. V pojetí studijního plánu jsou studenti ČVUT nejednotní v tom, jak by mělo být studium, resp. výuka organizována. V podstatě se „rozdělují“ na dvě téměř stejně početné skupiny:

- a) větší skupina, téměř polovina, preferuje, pokud jde o pojetí studijního plánu, kombinaci povinných předmětů s určitou částí předmětů volitelných,
- b) další skupina preferuje svobodnou volbu studijního plánu.

Z výsledků lze odvodit určitou snahu o samostatnost, osobní volbu, rozhodování, ale zatím jen u menšiny studentů.

2. Snaha o samostatnost – její prvky se projevují spíše zřetelněji při požadavcích na samostatný proces výuky, např. při řešení úkolů, např. pro-

- jektů a dále pak ve snaze o spoluúčast na procesu poznání v rámci přednášek, seminářů a cvičení. Tento poznatek lze odvodit ze zjištění, že studenti požadují větší množství příkladů k hlubšímu pochopení problémů a předávaných poznatků.
3. Pokud jde o strukturu odborné výuky, dvě třetiny (63 %) studentů preferují specializaci před teorií (teoretickými poznatky) a kritizují nedostatky vazby mezi teorií a praxí. (V průzkumu v roce 2003 absolventi ČVUT hodnotili pozitivně především získané teoretické znalosti, podstatně méně speciální znalosti oboru a stejně tak málo pozitivně nedostatečnou vazbu mezi teorií a praxí. Na tento nedostatek „poukazují“ i současní studenti.)
 4. Organizační uspořádání studia – v něm převažuje spokojenost s počtem a rozvrhem týdenních hodin. Podobně jsou spokojeni i se strukturou vyučovaných předmětů, ale tato spokojenost nemá obecný charakter, výrazně se totiž uplatňuje hodnocení 3. stupněm na 5stupňové škále).
 5. Nelze přehlédnout i další moment – nárok na zvýšení stimulace směřující ke zvýšení motivace studentů. V tomto případě jde o poměrně důležitý poznatek. Studenti ČVUT se vyznačují poměrně vysokým stupněm identifikace s technickými obory studia, ale tento zájem je nutno posilovat obsahem a formami studia, a to s větším přihlédnutím k postojům, názorům studentů, jejich měnícím se požadavkům. Jde o zvyšování úlohy studentů a jejich osobnosti v rámci studia (především formou spoluúčasti na procesu poznání, tj. jejich vlastní aktivity).
 6. Základním zdrojem získávání poznatků jsou přednášky. Studenti jim přisuzují velký význam (stupeň hodnocení 1+2), a to především vlastní účastí a záznamy, případně formou jejich okopírování. Podobně je tomu i se semináři či cvičeními. Osobní účast na těchto dvou základních formách výuky, včetně záznamů, má i v současné době zásadní význam v rámci vysokoškolského studia. V hodnocení výuky se kritika vztahuje na určitou míru deskriptivnosti a nedostatku praktických příkladů.
 7. Nedostatkem ve studiu současných studentů je využívání odborné literatury, a to jak české, tak zejména cizojazyčné, což ve svých důsledcích může oslabovat jejich stimulaci a motivaci.
 8. Délka doby studia – poměrně značná část studentů (37 %) si chce dobu studia prodloužit, zejména na Fakultě jaderné a fyzikálně inženýrské – 59 %.
 9. Za významnou součást výuky a studia a vzdělávání považují studenti znalosti humanitních předmětů, část z nich „doporučuje“ jejich rozšíření a cca 20 % jejich omezení. Význam znalosti jazyků se projevuje v názoru o vhodnosti rozšíření jejich výuky (57 %).
- Kontaktní adresa:**
- PhDr. Jana Šafránková, CSc.
 katedra společenských věd
 Fakulta stavební ČVUT v Praze
 Tel.: 224 354 368
 E-mail: jana.safrankova@fsv.cvut.cz

